

בבית המשפט המחוזי בתל-אביב

[25.5.99]

לפני סגן הנשיא השופט ח' פורת

ערעור על פסק דינו של בימ"ש לעניני משפחה בת"א (כב' השופט י. גרניט) מיום 10.1.99 בתמ"ש 040510/98.

עו"ד שלם - בשם המערער
עו"ד שכטר - בשם המשיבים

פסק - דין

סגן הנשיא השופט ח. פורת

1. ביהמ"ש לעניני משפחה פסק מזונות למשיב מס' 2 שהוא בנם הקטין של המערער והמשיבה מס' 1 מנישואיהם, יליד 30.6.96, משמע כיום מתקרב לגיל 3 שנים.

על סכום המזונות מערער האב, ומתרכז לגבי שלושה מן החיובים:

א. מעון.

ב. חוגים.

ג. דמי טיפול.

2. על מנת להבין את רקע הערעור, ראוי לפרט את סכומי המזונות שאכן נפסקו לילד בפסק דינו של בימ"ש קמא, לאחר שאושר הסכם גירושין בין ההורים והם התגרשו בהתאם.

החיוב מורכב ממרכיבים שונים ולהלן טבלת החיובים:

מזון וחומרי ניקוי 600 ש"ח ביגוד והנעלה 200 ש"ח צעצועים וספרים 100 ש"ח נסיעות 100 ש"ח חלקו של הילד בהוצאות אחזקת הבית 300 ש"ח סיכום ביניים 1,300 ש"ח חיוב על השתתפות במדור למקרה והאם תרכוש דירה 350 ש"ח (כנראה משום שתאלץ לשלם משכנתא אשר ממילא תבטיח בדרך זו את מדור הילד).

דמי טיפול 500 ש"ח סיכום ביניים שני 2,150 ש"ח תשלום עבור מעון או גן עד כניסת הילד לגן חובה

(לא מצויין סכום) מכניסת הקטין לבית ספר ועד סיום לימודיו 200 ש"ח תוספת חיוב מדור במידה והאם תשכור דירה 350 ש"ח חוגים (מדיני צדקה) (לא מצויין סכום) קצבת הילדים מתווספת לסכום המזונות ותשולם לידי האם.

החיוב בסך 2,150 ש"ח (הכולל, כאמור, דמי טיפול), החיובים על תוספת מדור (350 ש"ח) (אם יהיה), ותשלום לבית הספר (200 ש"ח), משמע סך 2,700 ש"ח, אמורים לחייב עד מלאת לקטין 18 שנים, או עד סיום לימודיו בבית הספר העל-יסודי, עפ"י המאוחר בין השניים. לאחר מכן ועד השחרור של הקטין משרות חובה בצה"ל, ישולם שלישי מן החיוב בסך 2,150 ש"ח (הכולל, כאמור, דמי טיפול) והתוספת עבור מדור (350 ש"ח) (אם יהיה), משמע מן הסך 2,500 ש"ח.

תחילת החיוב מ- 1.11.98 כשהוא צמוד למדד נובמבר 1998.

3. לאחר שניתן פסה"ד חתמו הצדדים על הסכם המשנה את הסכם הגירושין המקורי, ההסכם אושר ע"י ביהמ"ש וניתן לו תוקף של פס"ד.

תנאי הסכם זה אמורים לגבור על תנאי הסכם הגירושין המקורי.

לענייננו חשוב לציין כי ההורים הסכימו לא למכור בינתיים את הדירה המשותפת שלהם, אלא לאפשר לאם ולבן לגור בדירה עד 31.8.2005, משמע יאפשר לאם ולילד לגור באותה דירה עד מלאת לילד 9 שנים, תוך סיום שנת הלימודים והחופשה שלאחריה באותה שנה, באופן זה מובטח המדור לילד, אין צורך לקנות בינתיים דירה ומובן שאין צורך לשכור דירה.

עוד הוסכם כי סכום המזונות בסך 2,150 ש"ח ישולם ע"י הבעל במישרין לבנק שלו חייבים שני בנה"ז חוב משכנתא לענין הדירה שבה ימשיכו לגור האשה והבן, ובכך יובטח מדורו של הבן והבטחת הוצאות אחזקת המדור של הבן, ואילו האב ישלם לבנק את מלוא החזרי יתרת המשכנתא (משמע, מעבר ל- 2,150 ש"ח לחודש).

כנגד זאת הצהירה האשה ואישרה כי ביכולתה להשלים את מזונות הקטין וכי לא תגיש בעצמה או באמצעות אחרים תביעה למזונות מחמת כך שהבעל מסלק את כל דמי המזונות בדרך של תשלום הסכום הפסוק לבנק למשכנתאות.

יחד עם זאת, הסכימו בנה"ז שאין באמור לעיל כדי לפגוע בחיוב אחר עפ"י פסה"ד למזונות, זולת החיוב על הסכום הקצוב של 2,150 ש"ח, הנקוב לעיל.

יחד עם זאת, הובהר כי עד מועד הפינוי לא תחול תוספת הסך 350 ש"ח על המדור, משום שברור שהאשה לא תשכור דירה לתקופה זו, והרי דירת המשפחה נשארת ברשותה.

תוספת זו בסך 350 ש"ח תשולם רק לאחר שהדירה תפונה, ולמשך 12 חודש לאחר מכן, בתנאי שהאשה לא רכשה דירה קודם לכן (והרי אם תרכוש, נכלל סכום של 350 ש"ח השתתפות הבן במדור בתוך הסך של 2,150 ש"ח).

סעיף נוסף שאולי יש לו השלכה לענייננו הוא בענין הרכב שהיה רשום ע"ש שני בנה"ז ושאמור היה להמכר ותמורתו תתחלק בין בנה"ז. סוכם כי רכב זה ישאר לשימוש האשה עד מועד פינוי הדירה, ולאחר מכן יעבור לחלוטין לשם האשה, משמע לא ימכר ולא יהיה צורך לשלם לבעל מחצית מחירו.

4. ברור איפוא כי למרות ההתפתחויות עקב חתימת ההסכם הנוסף, עדיין נותרו לדיון שלושת פריטי המזונות שפורטו בראשית פסה"ד, משום שפסה"ד המקורי אמור להמשיך ולחול לאחר 31.8.2005, עד שחרורו של הבן מצה"ל.

אדון איפוא בכל אחד משלושת הפריטים עפ"י סדרם.

ראוי לציין כי ביהמ"ש קמא קבע ממצאים לגבי הכנסות בנה"ז, ועפ"י ממצאים אלו הכנסת הבעל כ- 10,000 ש"ח לחודש, עם פוטנציאל לסכום גבוה יותר (שלא פורט), והכנסת האשה כ- 5,000 ש"ח לחודש.

מעון

5. הנתונים שמופיעים בפסק דינו של בימ"ש קמא הם, כי בשנה הראשונה עלותו של המעון-גן היא 450 ש"ח עד שעה 16:00, ועבור תוספת של שעה נוספת העלות היא 180 ש"ח לחודש, ועוד 45 ש"ח לחודש תשלומים נילווים (ועד הורים וכיו"ב), הגן בהנהלת ויצו, משמע גורם ציבורי.

בשתי השנים הבאות, עד לגן חובה, הגן יהא גן של הרשות המקומית, משמע גן ציבורי, ועלותו תהיה 700 ש"ח לחודש בתוספת 700 ש"ח נוספים למועדונית.

סיום הלימודים בגן הוא בשעות הצהריים, והתוספת עבור מועדונית היא לשעות אחה"צ.

6. טענת עו"ד שלם, ב"כ האב, כי רק עלות הגן היא בגדר צרכים של הילד, בעוד שהתשלום מעבר לשעות הגן לא בא למלא את צרכי הילד, אלא את צרכי האם.

הגן הוא צורך חינוכי לילדים כדי לפתח את היכולת לקשור קשרים עם ילדים אחרים, אולם משך החינוך באותו גן הוא משעות הבוקר עד שעות הצהריים, בעוד שאחה"צ מחזיקים ילדים בצהרונים וכיו"ב כדי להקל על נשים עובדות למצוא פתרון לטיפול בילדים.

במילים אחרות, סעיף גן כצורך בחינוך שמשרת את הילד כמרכיב של צרכיו, הוא עלות הגן בלבד.

התוספת של הצהרון או השעות הנוספת מעבר לשעות הגן, אינה נכללת בפריט של חינוך, אלא למעשה היא דרך לטיפול בילד כדי לאפשר לאם לעבוד.

7. נראה לי הטיעון של עו"ד שלם כפי שפורט לעיל, ויש לו ביסוס בשני פסקי דין שנתתי בעבר: עע"מ 64/97 שבתאי פריזם נ' תאה פריזם ומיכאל פריזם וע"מ 44/96 ניר פלד נ' תום פלד וגילה לאה פלד (שניהם מצוטטים בספרם של גריידי ושלם "מזונות ילדים הלכה ומעשה" בהוצאת חוקת המשפחה בע"מ, עמ' 108-111).

מפס"ד נוסף משלי (שגם הוא מצוטט בספר האמור) עע"מ 41/98 רז בן דוד נ' יודפת סניר בן דוד ואריאל סניר בן דוד, ניתן להבין כי הסכום הנוסף מעבר לעלות הגן הוא בגדר חיוב מדיני צדקה.

היום, שהדיונים התמקדו באבחנות דלעיל, נראה לי כי נכון יותר לומר כי החיוב על תשלום למעון או צהרון או מועדונית, היינו עבור השעות שאחרי סיום שעות הגן, אמור להכלל למעשה בסעיף של דמי טיפול.

כפי שצינתי לעיל, שהות הילד במועדונית או שהות מעבר לשעות הגן, באה לפתור את הטיפול בילד ולא את חינוכו.

מבחינה מעשית, כשאם מקבלת דמי טיפול איש לא יבדוק מה היא עושה באותם דמי טיפול. האם היא נעזרת בגורם שלישי שסייע בידה, או שמא מטפלת בעצמה בילד, ותשלום דמי הטיפול משולם איפוא עבור שירותיה שלה בלבד.

8. בחיוב המזונות שבסך 2,150 ש"ח כפי שפרטתי לעיל בפסקה 2 מופיע סכום של 500 ש"ח כדמי טיפול.

זהו סכום לא מבוטל ולא נראה כראוי להוסיף עליו סכום נוסף של 700 ש"ח (עלות המועדונית עבור שתי השנים שלפני גן חובה).

ברור לאור הדברים דלעיל כי כאשר פוסקים דמי טיפול יש לתת את הדעת לגבי "עלות דמי טיפול". יחד עם זאת, חייבים להתחשב ביכולת האב לשלם.

במילים אחרות, גם לגבי דמי טיפול יש מקום לאבחנות כלשהן על חיוב שכולו על האב וחיוב שמתחלק בין שני ההורים, והרי גם האם חייבת לטפל בילדיה ולא רק תמורת תשלום.

זאת ועוד, במידה מסויימת גם האב מטפל בילדים אפילו אם אינו מחזיק בהם, וזאת כאשר הוא מארחם לביקורים שחלקם קצרים וחלקם ארוכים יותר, כגון: סופי שבוע, חגים וחופשות, מבלי שמופחת סכום המזונות החודשי הקבוע.

9. כאמור לעיל, גם לגבי השנה הראשונה, כשהילד נמצא בגן שבהנהלת ויצו ישנו פריט של תוספת לגן, והוא הסך של 180 ש"ח ו-45 ש"ח (מה עוד שהשהייה בגן נמשכת עד שעה 16:00 במחיר ה-450 ש"ח, כמפורט לעיל).

בכל זאת עו"ד שלם הסכים לשאת בתוספת זו אשר מתמקדת בתוספת למשך שנה אחת בלבד, וזאת כדי לא להראות קטנוני כשמדובר בסכום אשר יחסית אינו מכביד בצורה משמעותית ונוכח הפערים בהכנסות שבין בנה"ז.

10. העולה מן המקובץ, כי יש להבהיר את סעיפי המעון-גן ולהגבילם בתשלומים של 675 ש"ח (45 ש"ח + 180 ש"ח + 450 ש"ח) לשנה הראשונה, ולאחר מכן להעמיד את הסכומים על סך 700 ש"ח בכל שנה, ללא תוספת עבור מועדונית, אשר מכוסה ע"י דמי הטיפול מחד גיסא, וחובתה הטבעית של אם לטפל בילדים ללא תשלום, מאידך גיסא.

חוגים

11. ביהמ"ש קמא לא הגביל את כמות החוגים ולא את עלות החוגים.

ביקשתי לדעת מה מספר החוגים שילד בן 3 מבקר בהם.

נמסר לי ולא שנוי במחלוקת כי החוג היחיד שהילד מבקר בו הוא חוג שחיה שכבר נמשך שנתיים (!) ולא נצפה סיומו של אותו חוג (!). אין כרגע שום תכנון לחוג אחר או נוסף.

נוסף לתופעה המוזרה שלימודי שחיה נמשכים מעבר למספר חודשים, אציין כי לימודי השחיה מתקיימים בגדרה למרות שהאם גרה במודיעין והאב גר באשדוד.

12. איש לא חולק על כך כי חוגים אינם בגדר צרכים הכרחיים. לכן החיוב לגביהם הוא מדיני צדקה, על שני ההורים, לפי יחס הכנסותיהם החופשיות.

נאמר לי כי מי שרשם את הילד לאותו חוג הוא האב, משמע החוג היה לרצונו (אם כי לא מובן לי כיצד חוג שכזה נמשך שנתיים ואמור להמשך עוד תקופה נוספת).

מכל מקום, אין לאב לכאורה התנגדות שהילד ישתתף בחוגים אולם יש לקצוב ענין זה משום שחוגים יכולים לשמש כלי לחילוקי דעות בין הורים וריצות בלתי פוסקות בלשכת ההוצל"פ.

נסיון החיים והנסיון מתיקי מזונות משך שנים ארוכות מלמד כי ישנם הורים אשר המשמורת בילדים נקבעה אצלם והם רושמים את הילדים לחוגים מעל ומעבר לרצונם של הילדים להשתתף באותם

חוגים, ואולי אפילו מעל יכולתם להשתתף בהם.

התוצאה היא לא אחת שילדים מבקרים בחוג במשך חודש-חודשיים-שלושה עד שהענין "נמאס" עליהם ובכך מסתיים החוג. לעיתים רשמים את הילד לחוג אחר במקום החוג ש"נמאס" על הילד, לעיתים רשמים את הילד למספר חוגים, בין משום שחושבים שהילד הוא "עילוי" ויש לפתח כשרונות שחבויים בו, ויש שרשמים ילדים לחוגים ככלי לדרישת מזונות מן ההורה השני. כמובן שישנם הורים שרשמים את הילד לחוג אחד או שניים, אשר רצויים לילד ורצויים להורים, ואין למצוא בכך שום דופי.

ניתן לומר איפוא שסיבות שונות, ולעיתים משונות, משמשות הורים לרשום ילדים לחוגים.

13. לכן, חשוב לקצוב חוגים ועלות חוגים ולא להשאיר בפסק מזונות חיוב בגין חוגים באופן סתמי. כן יש לדאוג שהחיוב יהיה ברור, רצוי קצוב, כדי למנוע חילוקי דעות והתרוצצויות בלשכות הוצל"פ.

14. במקרה דנן נראה לי בהתחשב בסכום המזונות הכולל שהוא די משמעותי, כי ראוי לקבוע כחיוב על האב (מדיני צדקה) אותו סכום שהוא שווה ערך לקצבת הילדים.

אין הסבר בפסק דינו של בימ"ש קמא מדוע קבע שקצבת הילדים תשולם לאם בנוסף על מזונות שנראים גבוהים ומכסים את כל הצרכים שביהמ"ש הכיר בהם.

קצבת הילדים אינה תוספת קבועה למזונות אלא אחד המרכיבים למימון המזונות.

כאשר מספקים את כל צרכי הילד וקובעים את כל חיובי המזונות, יש לשקול לגבי כל מקרה בפני עצמו אם קצבת הילדים אמורה להתווסף למזונות או להיות מנוכה מסכום המזונות.

במקרה דנן אין הסבר מדוע קצבת הילדים נוספה למזונות. לכאורה, היא אמורה להיות מנוכה מן המזונות ולכן אזקוף את קצבת הילדים כנגד החוגים באותו חלק שמוטל על האב.

15. אין כמובן שום מניעה שהורים יגיעו לעמק השווה ביניהם בענין חוגים, ורצוי שכך יהיה ולא על דרך החיוב אלא על דרך ההסכם.

כאשר שני הורים מתפקדים היטב ואינם מתנגחים האחד עם השני כל שני וחמישי, חזקה עליהם שידעו להעריך בצורה נכונה וצודקת את נושא החוגים, ולהגיע לגביהם לעמק השווה ללא צורך בהתערבות שיפוטית.

בכל האמור לחיוב שיפוטית, די במה שקבעתי לעיל תוך הבהרה שאין מניעה שההורים יחליטו על חלוקה שונה מתוך הסכמה.

דמי טיפול

16. דמי טיפול הוא חיוב שקיים בפסיקה ואין עליו עוררין, אולם יחד עם זאת, דמי טיפול משתנים בהתאם לגיל הילדים. אפשר לומר כי ככל שהילד צעיר יותר, כך הזמן הנדרש כדי לטפל בו רב יותר, ויכולת האם לצאת לעבודה מעטה יותר בגלל הצורך להתפנות לילד.

אולם, ככל שהילד גדל, הטיפול האינדיבידואלי והפרטני שבו מצטמצם, עד שבגיל מסויים ילדים מפתחים עצמאות מסויימת וענין הטיפול בהם כמעט בטל בשישים, או על כל פנים לא חורג מאותה דאגה שאם חייבת לגלות כלפי ילדיה, גם ללא קבלת תשלום וללא צמצום משמעותי ביכולתה לעבוד ולהתפרנס.

17. לפי פסה"ד של בימ"ש קמא מרכיב דמי הטיפול בסך 500 ש"ח תחילתו לגבי הילד מגיל 3 וסיומו עד

גיל 18, ללא שום שינוי.

זאת ועוד, הוא ממשיך להיות מרכיב של המזונות גם לאחר בגרותו של הילד כאשר ישרת בצה"ל.

לכן, ברור שהחיוב בדמי טיפול טעון שינוי.

18. עו"ד שלם, ב"כ האב, הציע להשאיר את הסכום של 500 ש"ח עד גיל 8, לאחר מכן להפחיתו לסך 250 ש"ח לגבי הגילאים מ-8 עד 11, ולבטלו לחלוטין מגיל 11.

כפוף לשינויים מסויימים החלוקה המוצעת נראית לי עקרונית הגיונית, היינו הסך של 500 ש"ח ימשך כהצעת עו"ד שלם עד גיל 8 ועד בכלל, אולם מאחר ועפ"י החוזה שעשו בנה"ז לאחר פסה"ד אמור הסך 2,150 ש"ח מזונות (הכוללים דמי טיפול בסך 500 ש"ח) להשאר ללא שינוי עד 31.8.2005, הרי אין להתערב בשעור דמי הטיפול עד אותו יום, למרות שהילד כבר יהיה בן 9 שנים. לכן, החיוב יוקטן לסך 250 ש"ח רק מיום 1.9.2005 עד מלאת לילד 11 שנים, ולאחר מכן יופחת ל-125 ש"ח לחודש עד מלאת לילד 13 שנים.

לאחר מכן יבוטל לחלוטין סעיף דמי הטיפול. נראה, לעניות דעתי, כי בגיל 11 ילד אינו עצמאי די הצורך כדי לבטל לחלוטין חיוב של דמי טיפול.

19. ראוי להבהיר ולציין כי נושא דמי הטיפול הוא נושא שרחוק מלהיות מדוייק, אין בפסיקה ולא מוכר לי בהלכה כאילו קיימת טבלה מדוייקת על שעור דמי הטיפול, במיוחד לאור האבחנות של חיוב מזונות מדין תורה ומדין צדקה.

תחילת דמי הטיפול בתשובת הרשב"ש שפורסמה בפד"ר ב' עמ' 6, שבה נקבעו דמי טיפול עבור הנקה, משמע מדובר לכאורה בתינוקות. נושא זה פותח משך השנים ודמי טיפול נקבעים גם לילדים בגילאים גבוהים יותר, אולם קשה מאד לקצוב גבולות מדוייקים משום שיש ילדים עצמאים יותר ויש עצמאים פחות.

כן יש השלכה על פריטי המזונות האחרים, האם הם נפסקים ברחבות או בצמצום, וכמובן שיש השלכה ליכולת של שני ההורים.

לכן, אין להבין מן הדברים דלעיל כאילו קבעתי טבלה שטובה לכל מקרה לגבי קביעת דמי טיפול, או אפילו בהתייחסות לגילאים וזכאותם לדמי טיפול.

הדברים בגדר מחשבות כלליות והיישום הוא למקרה המסויים שבפנינו שבו יכולת לתשלום מזונות קיימת, המזונות שנפסקו נראים נדיבים למדי, הילד מתואר כילד רגיל (כרגע הוא רק כבן 3 שנים) והאם גם היא אינה מחוסרת אמצעים.

סיכום 20. העולה מן המקובץ, שיש לקבל את הערעור והוא מתקבל בהתאם, באופן שפסק דינו של בימ"ש קמא יתוקן בפריטים הבאים:

א. החיוב בגין המעון שבהנהלת ויצו יועמד על סכום של 675 ש"ח לחודש.

ב. החיוב על הגן לאחר מכן ועד תחילתו של הלימוד בגן חובה יועמד על סך 700 ש"ח לחודש.

ג. מתחילת החינוך בגן חובה והמשך הלימודים בבית הספר, יעמוד החיוב על סך 200 ש"ח לחודש (כפי שקבע בימ"ש קמא לגבי בית הספר).

ד. מבוטל החיוב הבלתי מוגבל עבור החוגים וחלקו של האב במימון חוגים לילד יוגבל כדי סכום קצבת

הילדים.

ה. דמי הטיפול לפי פסה"ד של בימ"ש קמא יהיו כדלקמן:

(1) עד 31.8.2005 - 500 ש"ח לחודש.

(2) לאחר מכן ועד מלאת לילד 11 שנים - 250 ש"ח לחודש.

(3) לאחר מכן ועד מלאת לילד 13 שנים - 125 ש"ח לחודש.

(4) לאחר מכן יתבטל מרכיב דמי הטיפול. ו. כל שאר חלקי פסה"ד של בימ"ש קמא, לרבות שיטות ההצמדה, נשארים על כנם.

ז. בנסיבות הענין אני מאמין שהמערער אינו עומד על הוצאות, מאחר ולא גילה קמיצות יד בשלב הדין ולכן כל צד ישא בהוצאותיו. הערבות הבנקאית שהופקדה ע"י המערער להבטחת הוצאות הערעור תוחזר לו באמצעות בא כוחו עו"ד שלם.

ניתן היום 25.5.99 בהעדר הצדדים.